

“TË BUXHETOJMË PËR RININË ME RININË”

Bashkia Lezhë

Kjo analizë u përgatit nga Observatori për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve, në emër të Rrjetit të Organizatave “Zëri i të Rinjve”, me mbështetjen e UNFPA-së.

Prill 2019

Autor:

Observatori për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve

© Aplikimet për leje për të shumëfishuar ose përkthyer pjesë nga ky publikim duhet të dërgohen në:

Observatori për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve (Observatori)

Rr. "Blv. Bajram Curri" Nd. 136, H. 14, Ap. 1

Njësia Administrative Nr 5, 1019, Tiranë, Shqipëri

Tel: 00355 42 258 987

Email: info@observator.org.al

Webmail: www.observator.org.al

Kjo analizë është realizuar nga UNFPA me ekspertizën e Observatorit për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve, në kuadër të projektit "Leave No One Behind" ("Askush të mos mbetet pas"), një Program i përbashkët i OKB-së i financuar nga Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) dhe zbatuar nga katër agjensi të OKB-së: UNDP, UNFPA, UNICEF dhe UNWOMEN, në partneritet me Qeverinë Shqiptare. Ky projekt synon fuqizimin e personave vulnerabël në Shqipëri që të kenë akses dhe mundësi të barabartë në shërbimet publike, të kenë një zë në vendimmarrjen publike, që ndikon në jetën e tyre dhe t'u kërkojnë llogari zyrtarëve publikë, duke i mbajtur përgjegjës për dështimet apo arritjet.

EKSPERTE E ANALIZËS

Monika Kocaqi

EKIPI MENAXHUES

Elma Tërshana

Eridjona Vallja

Verdi Shehu

SUPERVIZUESE

Elida Nuri

Një falenderim i shkon stafit të Bashkisë së Lezhës që ka bashkëpunuar me Observatorin dhe ka mundësuar të dhënat ndër vite mbi aktivitetet dhe buxhetin e planifikuar dhe realizuar për të rejtat dhe të rinjtë. Në veçanti falenderojmë z. Fran Frrokaj - Kryetar i Bashkisë Lezhë, z. Ardian Laçi - Drejtor i Arsimit, Turizmit, Kulturës dhe Sportit në Bashkinë Lezhë dhe z. Klajti Reci - Specialist i Sporteve në Bashki.

Përmbytja e këtij publikimi është përgjegjësi e Observatorit në emër të Rrjetit të Organizatave "Zëri i të Rinjve". Opinionet e shprehura këtu janë të autorëve/autoreve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht opinionet e UNFPA-së.

PËRSE BUXHETIMI “PËR RININË” DHE “ME RININË”?

Rinia në Shqipëri është pjesë e programit dhe politikave të qeverisë dhe citohet si grup prioritar në dokumenta të veçantë të hartuar për këtë qëllim. Ofrimi i një tërësie shërbimesh dhe informacionesh edukuese në fushën e shëndetësisë, arsimit, punësisimit, zhvillimit ekonomik, kulturës, sportit, argëtimit, mjedisit e vullnetarizimit, si dhe angazhimi i rinisë në proceset planifikuese e vendimmarrëse, është domosdoshmëri¹. Këto shërbime mund dhe duhet të ofrohen kryesisht nga njësitë bazë të vetëqeverisjes vendore (bashkitë), të cilat janë më afër qytetarëve dhe qytetarëve, si dhe njohin më mirë nevojat e tyre.

Të rejtat dhe të rinjtë duhet të jenë pjesë e iniciativave planifikuese e zhvilluese të ndërmarra si në nivel qendror ashtu edhe nga njësitë e vetëqeverisjes vendore, sidomos nga bashkitë.

Ligji 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore” në nenin 38 pika 2 të tij kërkon shprehimisht që, pas finalizimit të projekt dokumentit të programit buxhetor afatmesëm të rishikuar, kryetari i njësisë së vetëqeverisjes vendore merr masa për publikimin e tij dhe më pas organizon seanca dëgjimore me komunitetin dhe grupet e interesit². Në këtë kuadër, bashkitë mund dhe duhet të mbështetin iniciativat e tyre planifikuese buxhetore për të rejtat dhe të rinjtë në nevojat e këtij grupi, duke u udhëhequr dhe zbatuar legjislacionin në fuqi dhe dokumentat kryesorë strategjikë të hartuar për këtë qëllim. Si dy nga më të rëndësishmet mund të përmendim:

1. Ligji 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore” si një nga ligjet bazë mbi të cilin organizojnë punën dhe funksionojnë njësitë e vetëqeverisjes vendore, ka të shprehur qartësisht detyrimin dhe përgjegjësinë për trajtimin me prioritet të rinisë. Konkretisht këto detyrime evidentohen në:

(i) nenin 3 ku përcaktohet misioni i vetëqeverisjes vendore, në pikat d), dh) dhe f) sipas të cilave realizimi i shërbimeve duhet të bëhet në forma të përshatshme, bazuar në nevojat e antareve dhe antarëve të bashkësisë, në përputhje me standardet e kërkuara me ligj apo akte të tjera normative si dhe përmes nxitjes efektive të pjesëmarrjes gjithëpërfshirëse të bashkësisë në qeverisjen vendore;

(ii) nenin 23 ku përcaktohen funksionet e bashkisë në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike (kryesisht në mirëmbajtjen e institucioneve arsimore apo zhvillimin e aktiviteteve edukuese e promovuese në fushën e shëndetësisë, etj);

(iii) nenin 24 ku përcaktohen funksionet e bashkisë në fushën e shërbimeve sociale;

(iv) nenin 25 ku përcaktohen funksionet e bashkisë në fushën e kulturës, sportit dhe shërbimeve argëtuese;

(v) nenin 26 ku përcaktohen funksionet e bashkisë në fushën e mbrojtjes së mjedisit;

(vi) nenin 28 ku përcaktohen funksionet e bashkisë në fushën e zhvillimit ekonomik vendor;

(vii) nenin 29 ku përcaktohen funksionet e bashkisë në fushën e sigurisë publike.

Garantimi i pjesëmarrjes publike të grupeve të ndryshme shoqërore në procesin e vendimmarrjes, shprehet qartësisht edhe në nenin 16 të këtij ligji, ku përcaktohet detyrimi për konsultime publike në njësitë e vetëqeverisjes vendore.

2. Plani Kombëtar i Veprimit për Rininë (PKVR) 2015-2020, miratuar me Vendim të Këshillit të Ministrave Nr. 383, datë 6 maj 2015, është një ndër dokumentat kryesorë që udhëheq punën e qeverisjes qendrore si dhe të njësisë të vetëqeverisjes vendore për veprime dhe masa për të rejtat dhe të rinjtë në Shqipëri.

¹Fushat e mësipërme përbëjnë dhe thelbin e objektivave të përgjithshme të Planit Kombëtar të Veprimit për Rininë 2015-2020

²Ligji Nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, neni 38, pika 2, fq. 16

Qëllimi këtij plani është zhvillimi dhe koordinimi i politikave ndërsektoriale rinore në edukim, punësim, shëndetësi e kulturë, si dhe forcimi i pjesëmarrjes së të rejave e të rinjve në jetën shoqërore dhe proceset vendimmarrëse. Misioni i Planit Kombëtar të Veprimit për Rininë 2015–2020, qartësisht evidenton nevojën për *“përmirësim të cilësisë së jetës së të rejave e të rinjve dhe forcim të statusit të tyre, përmes zhvillimit të më shumë mundësive në edukim, punësim, shëndetësi, kulturë, si dhe rritje të pjesëmarrjes së plotë të tyre në shoqëri dhe vendimmarrje”*³. Bazuar mbi këtë dokument strategjik, njësitë e vetëqeverisjes vendore duhet të hartojnë dhe zbatojnë planet e tyre të veprimit në nivel vendor, duke synuar përbushjen e misionit dhe qëllimit të sipërcituar.

SI PARAQITET SITUATA NË BASHKINË E LEZHËS?

Në planifikimet dhe ndërhyrjet në shërbim të komunitetit – pra përfshirë edhe rininë – Bashkia e Lezhës orientohet kryesisht përmes Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015–2020, Planit Strategjik për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Komunitetit të Lezhës 2013 – 2030 dhe Strategjisë Territoriale të Bashkisë hartuar në vitin 2016⁴. Ndërsa në terma buxhetorë, është përgatitur Plani Buxhetor Afatmesëm 2018–2020, mbi bazën e të cilit, në përputhje me ligjin për financat e vetëqeverisjes vendore, bëhet dhe planifikimi buxhetor vijtor.

Bazuar në informacionin e dhënë nga bashkia, situata në lidhje me të rejtat dhe të rinjtë paraqitet si në vijim:

- Bashkia e Lezhës *disponon të dhëna të sakta* të numrit të të rejave dhe të rinjve të grupmoshës 15–29 vjeç (sipas këtyre të dhënave në bashkinë e Lezhës jetojnë 2289 të reja e të rinj të kësaj grupmoshe, nga të cilat/cilët 1097 femra dhe 1192 meshkuj).
- Në Lezhë ka 15 (pesëmbëdhjetë) shkolla të mesme, por *nuk ka qendër shumë-funksionale*. Ndërkohë që rishtazi (Mars 2019) është inaguruar *Qendra e Rrjetit Rinor Lezhë – LYONET*, e përshtatur në një pjesë të ambjentëve të Qendrës Kulturore të Fëmijëve. Rrjeti Rinor LYONET përbëhet nga përfaqësues dhe përfaqësues të shtatë shkollave të mesme Lezhë dhe është krijuar në kuadër të Programit Rajonal për Demokracinë Vendore në Ballkanin Perëndimor (ReLOaD), që financohet nga Bashkimi Evropian (BE) dhe zbatohet nga Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP). Qëllimi kryesor është fuqizimi dhe nxitja e përfshirjes së të rejave dhe të rinjve për pjesëmarrje aktive në qeverisjen vendore dhe jetën sociale, ekonomike e kulturore të qytetit.
- Përveç Rrjetit Rinor dhe Qendrës Rinore të ngritur së fundmi, në Lezhë *ka edhe disa organizata rinore*, ndonëse jo të gjitha aktive. Ndër këto organizata mund të përmendim: a) *Parlamenti Rinor* – organizatë e cila sot nuk është aktive, për shkak se të rejtat dhe të rinjtë që e themeluan, me përfundimin e shkollës së mesme dhe vajtjen në universitete, nuk u kujdesën që organizata të kishte një vazhdimësi, për më tepër që nuk patën as mbështetjen e duhur financiare apo për ambjente; b) *Komiteti Rinor*, i krijuar që në vitin 2011 (me iniciativën e nxënësve të gjimnazit “Hydajet Lezha”), që përbëhet nga 12 të reja e të rinj të përgjedhur me votim nga Këshilli i Nxënësve. Ky Komitet vazhdon të mbetet aktiv edhe sot; c) *Bordi Rinor Këshillimor*, themeluar në 2018, i cili nuk ka realizuar aktivitete të tjera përveçse pjesëmarrjes në ndonjë mbledhje të Këshillit Bashkiak.

³ Plani Kombëtar i Veprimit për Rininë 2015–2020, fq.9

⁴ Në këtë Strategji, një ndër projektet e parashikuara është edhe ngritja e Qendrës Rinore, në vlerën 50.000 Euro; për më shumë detaje shiko: http://www.km.dtpa.lw/wp-multimedia/str-lzhe/DRAFT_RAPORT_Strategjia_Territoriale_Bashkia_Lezhe.pdf

- ***Nuk ekziston një plan sektorial për rininë*** (që të bazohet dhe në Planin Kombëtar të Veprimit për Rininë), ndonëse Bashkia ka në fokus dhe prioritet të saj edhe çështjet rinore dhe përpiqet të mbështesë vazhdimisht projekte për rininë. Po kështu në Bashki ***nuk ka ndonjë drejtori apo sektor të veçantë përgjegjës për çështjet e rinisë dhe as specialist/specialiste*** të emëruar për këtë qëllim.
- Bashkia në tre vitet e fundit (2015-2017) ***është fokusuar kryesisht në mbledhjen e mendimeve të të rejave dhe të rinjve mbi çështjet që lidhen me decentralizimin dhe ndarjen e re territoriale, duke pasur parasysh dhe ndikimin e tyre tek kjo grupmoshë. Për vitin 2018***, u zbatuan programet “Zërat magjike”, “Etno Spirit” dhe “Be speeling”.
- Këshilli: Bashkiak ***nuk ka zhvilluar seanca dëgjimore dedikuar çështjeve të shëndetit publik apo rinisë***. Megjithatë të rejtat e të rinjtë kanë mundësi të ngrenë zërin për problemet që i shqetësojnë, kryesisht në seancat dëgjimore të organizuara dy herë në vit dhe kanë theksuar ***nevojën për ngritjen e një qendre rinore, si dhe nevojën për ndarjen e buxhetit për të rinjtë, përmirësimin e infrastrukturës dhe transportit në njësitë administrative, etj.*** Të rejtat dhe të rinjtë, si dhe cilado banorë/cilido banor i Lezhës, janë të lirë të marrin pjesë në mbledhjet e Këshillit Bashkiak Lezhë si vëzhguese/vëzhgues, por edhe të bëjnë pyetje, të japin mendime, ose të kërkojnë informacione, nëse kanë depozituar paraprakisht një kërkesë me shkrim për të marrë fjalën në mbledhjen e Këshillit.

Buxheti i bashkisë dedikuar direkt ose indirekt rinisë ***është pjesë e programeve të Drejtorisë së Arsimit, Turizmit,***

- ***Kulturës dhe Sportit.*** Ndonëse nuk na janë vënë në dispozicion të dhëna të detajuara se sa përqind e buxhetit prej secilës kategori i dedikohet rinisë, vihet re se në planifikimin dhe realizimin e përvitshëm të totalit të tyre ka diferenca, të cilat për vite të caktuara, janë të konsiderueshme. Kështu, buxheti për Arsimin, në planifikim rezultoi të jetë rritur me afërsisht 25% nga viti 2016 në vitin 2017 dhe edhe me 5% më shumë në vitin 2018. Ndërsa në realizimin e tij ka diferenca që luhaten nga viti në vit. Kështu për vitin 2016, nga buxheti për arsimin nuk janë shpenzuar afërsisht 42% e fondeve në dispozicion, për vitin 2017 afërsisht 12% e fondeve në dispozicion dhe për vitin 2018 shpenzimet kanë qenë 8% më të larta se planifikimi. Një situatë e ngjashme paraqitet edhe për buxhetin e planifikuar dhe realizuar për kategoritë e Turizmit, Kulturës dhe Sportit, të cilat, që në fazën e planifikimit kanë ndryshime nga një vit në tjetrin. Kështu gjatë vitit 2016 këto kategori janë planifikuar dhe realizuar më vehte, ndërkohë që për vitin 2017 janë planifikuar të treja së bashku me diferenca në realizim vetëm për kategoritë Kulturë dhe Sport, ndërsa për vitin 2018, kategoria Sport është planifikuar sërish më vehte, por kategoritë Turizëm dhe Kulturë janë planifikuar së bashku, me diferenca të ndara në realizim. Nëse do të bënim një krahasim për diferencat në planifikim për tre kategoritë së bashku ndër vite, rezultoi se: buxheti në total i planifikuar për të tre kategoritë (Turizëm, Kulturë dhe Sport) për vitin 2017 është ulur me afërsisht 27% krahasuar me vitin 2016 dhe ka edhe afërsisht 4% ulje për vitin 2018. Një komponent i rëndësishëm nga planifikimi i fondeve tek shpenzimi i tyre është realizimi i të ardhurave të Bashkisë Lezhë, e cila në vitet 2016, 2017 deri në shtator 2018 ka planifikuar të ardhura nga lejet e ndërtimit, të cilat nuk janë mundurësi pasojë e mos miratimit nga qeveria të planit vendor të rregullimit të territorit për Bashkinë.

VITI	KATEGORIA	BUXHETI I PLANIFIKUAR (LEKË)	BUXHETI I REALIZUAR (LEKË)
2016	Arsimi	198,241,000	114,878,933
	Turizmi	12,088,000	
	Kultura	20,884,000	15,523,790
	Sporti	50,000,000	41,874,860
	TOTAL	281,213,000	172,277,583
2017	Arsimi	248,143,000	219,032,900
	Turizmi	60,507,000	
	Kultura		19,450,500
	Sporti		14,021,526
	TOTAL	308,650,000	252,504,926
2018	Arsimi	260,478,000	281,945,201
	Turizmi	48,795,000	4,200,000
	Kultura		18,925,000
	Sporti	9,330,000	9,122,600
	TOTAL	318,603,000	314,192,801

- Njoftimet e ndryshme përfshirë edhe ato për të rejtat dhe të rinjtë pasqyrohen on-line në faqen e internetit të bashkisë: www.lezha.gov.al
- Bashkia *nuk ka bërë ndonjë vlerësim/anketim për të identifikuar nevojat dhe prioritetet* e të rejave dhe të rinjve në Lezhë. Megjithatë kur pyetet për rëndësinë e aktiviteteve me fokus shëndetin seksual e riprodhues si dhe ato sensibilizuese për shëndetin dhe kujdesin shëndetësor, bashkia i vlerëson ato si aktivitete tepër të rëndësishme, së bashku me: pasjen e një manuali shpjegues për të rejtat e të rinjtë për t'u njohur me të drejtat e tyre mbi shëndetin e kujdesin shëndetësor; shkëmbimin e eksperiencave mes të rejave e të rinjve nga bashki të ndryshme me ndërmjetësimin e drejtuesve vendorë; mbajtjen e një regjistri statistikor vendor për sëmundje që lidhen me shëndetin seksual dhe riprodhues; si dhe me shëndetin në tërësi të të rejave dhe të rinjve, etj.

Ndërkohë, nga një anketim i kryer nga UNFPA me ekspertizën e Observatorit për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve, në emër të Rrjetit të Organizatave "Zëri I të Rinjve" me 100 të reja e të rinj të bashkisë Lezhë (57% vajza dhe 60% nga zonat rurale të njësisë administrative Balldre, Blinisht, Dajç dhe Fshat), gjatë periudhës tetor - nëntor 2018, rezultan se:

- Afërsisht *1 në 14 të reja dhe të rinj* kanë dëgjuar se çfarë janë Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (Sustainable Development Goals - SDGs). *Interneti* është cituar si burim i vetëm i marrjes së këtij informacioni nga të gjithë të anketuarat/anketuarit në zonat urbane dhe nga 80% e të anketuarave/anketuarve në zonat rurale. *Shkolla* është përmendur gjithashtu si burim i marrjes së këtij informacioni nga 20% e të rejave dhe të rinjve të zonave rurale. Ndërsa *institucionet lokale, televizioni* apo *familja*, nuk janë cituar si burim informacioni nga asnjë nga të rejtat dhe të rinjtë e zonave urbane apo rurale.

- Vetëm 6% e të rejave dhe të rinjve (të grupmoshës 14 –18 vjeç) shprehen se janë përfshirë personalisht në arritjen e SDG-ve dhe 18% e të rejave dhe të rinjve të po kësaj grupmoshe shprehen se dëshirojnë të përfshihen, por nuk kanë informacionin e nevojshëm se si mund të ndodhë kjo gjë.
- Vetëm 4% e të rejave dhe të rinjve të anketuar (2 vajza dhe 2 djem të zonave rurale) nuk kanë marrë ndonjëherë informacion mbi shëndetin seksual dhe riprodhues. Shkolla, interneti dhe fletëpalosjet, janë burimi më i shpeshtë i informacionit të përdorur për pasurimin e njohurive të të rejave dhe të rinjve mbi këtë çështje. Veç këtyre burimeve, trajnimet konsiderohen gjithashtu shumë të rëndësishme dhe të kërkuara nga të rejtat dhe të rinjtë për të marrë njohuri dhe informacione sa më të sakta mbi shëndetin seksual dhe riprodhues. 19% e të rejave dhe të rinjve kanë cituar si burim të rëndësishëm në këtë drejtim edhe median.
- Shumica e të rejave dhe të rinjve (41%) shprehen se informacioni i marrë në shkollë mbi shëndetin seksual dhe riprodhues është pjesërisht i mjaftueshëm. 11% e të rejave dhe të rinjve në zonat urbane shprehen se informacioni i marrë në shkollë mbi shëndetin seksual dhe riprodhues është i mjaftueshëm, përkundrejt 38% të të rejave dhe të rinjve në zonat rurale. Po kështu, 6% e të rejave dhe të rinjve në zonat rurale shprehen se informacioni i marrë në shkollë mbi shëndetin seksual dhe riprodhues nuk është i mjaftueshëm.
- 38% e të rejave dhe të rinjve në zonat rurale dhe 3% në zonat urbane NUK flasin me prindërit e tyre mbi çështjet e shëndetit seksual dhe riprodhues. 80% e të rejave dhe të rinjve në zonat urbane dhe 38% e të rejave dhe të rinjve në zonat rurale pohojnë se flasin me prindërit e tyre mbi këto çështje. POR, asnjëra/asnjëri prej të anketuarve nuk komunikon për këtë gjë me babain apo mësueset/mësuesit. Të rejtat dhe të rinjtë shprehen se e kanë më të lehtë që të komunikojnë me shokët/shoqet (43% në zonat urbane dhe 32% në zonat rurale) ose vetëm me nënën (50% në zonat urbane dhe 30% në zonat rurale). 3% e të rejave në zonat urbane dhe 2% e të rejave në zonat rurale shprehen se prindërit nuk i lejojnë të komunikojnë mbi shëndetin seksual dhe riprodhues në familjet e tyre.
- 1 në 4 të reja dhe të rinj janë në dijeni të programeve/ prioriteteve të bashkisë në lidhje me rininë (më së shumti vajzat në zonat urbane, në masën 59% përkundrejt 50% e djemve, si dhe djemtë në zonat rurale, në masën 32% përkundrejt 29% e vajzave).
- Shumica e të rejave dhe të rinjve (83% në zonat urbane dhe 48% në zonat rurale) shprehen se NUK kanë marrë ndonjëherë pjesë në takimet që bashkia ka zhvilluar me të rejtat dhe të rinjtë për përcaktimin e prioriteteve të zhvillimit të zonës. 13% e të rejave dhe të rinjve nga zonat urbane dhe 15% e të rejave dhe të rinjve nga zonat rurale janë shprehur se kanë marrë pjesë ndonjëherë në takimet e organizuara nga bashkia për këtë qëllim.
- Informacionet nga bashkia të rejtat dhe të rinjtë e zonave urbane i marrin kryesisht nga portali on-line (95% e tyre), ndërsa në zonat rurale përmes njoftimeve publike (48% e tyre). Broshurat dhe trajnimet nuk rezultojnë të jenë mjete të përdorura nga të rejtat dhe të rinjtë në zonat urbane apo rurale për marrjen e informacioneve mbi programet e Bashkisë.
- Aktivitetet informuese, ndërgjegjësuese, argëtuese dhe sportive, kurset profesionale dhe mundësitë për arsimim janë programet më të preferuara që të rejtat dhe të rinjtë do të donin të përfitonin nga bashkia e Lezhës. Gjithashtu të rejtat dhe të rinjtë kanë vlerësuar si përpjekje të mira por, që kanë nevojë për përmirësim, edhe zyrën e shërbimeve “One-stop” të aksesueshme për të gjithë, mundësinë e e-shërbimeve për të rejtat dhe të rinjtë, si dhe sigurimin e shërbimeve administrative në përputhje me nevojat e të rejave dhe të rinjve.

ÇFARË MUND TË PËRFSHIHET NË BUXHETIN E VITIT 2019 PËR RININË?

Bashkia e Lezhës, në përbushje të detyrimeve dhe përgjegjësisë të saj për përmirësimin e situatës së të rejave dhe të rinjve, si dhe në zbatim të Planit Kombëtar të Veprimit për Rininë 2015–2020 mund të përfshijë në planifikimin buxhetor për vitin 2019, disa nga veprimet që përshkruhen në vijim:

QËLLIMI	VEPRIMI / PROJEKTI	KOHËZGJATJA	TREGUES	SHËNIME
1. Nxitja dhe pjesëmarrja e të rejave dhe të rinjve në proceset dhe vendimmarrjet demokratike	1.1 Nxitja e pjesëmarrjes aktive të Bordit Rinor Këshillimor në proceset vendimmarrëse të Bashkisë (në bashkëpunim edhe me Komitetin Rinor dhe Rrjetin Rinor LYONET). Rëndësi duhet t'i jepet përbërjes së Bordit Rinor Këshillimor që duhet të respektojë balancën gjinore dhe përfaqësimin e të rejave dhe të rinjve nga grupe të pafavorizuara, si persona me aftësi të kufizuara, minoriteti Rom, Egjiptjan, komuniteti LGBTI, etj).	– Prill 2019: Përgatitja e rregullores së funksionimit të Bordit Rinor Këshillimor. – 2019 – e në vijim: Aktivizimi i këtij Bordi dhe i organizatave rinore ekzistuese në mbledhjet dhe proceset vendimmarrëse të bashkisë.	– Lista e antarëve dhe antareve të Bordit Rinor Këshillimor dhe e dy organizatave të tjera rinore aktive, publikuar në faqen e internetit të bashkisë. – Rregullorja e funksionimit të Bordit Këshillimor Rinor e publikuar në faqen e internetit të Bashkisë. – Pjesëmarrja dhe diskutimi i të rejave dhe të rinjve pasqyruar në proces-verbalet e mbledhjeve përkatëse.	Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 1, aktivitetin 1.2.2 të PKVR 2015–2020. Ai mund të kryhet në bashkëpunim me rrjetin e organizatave “Zëri i të rinjve”, si dhe me të rejtat dhe të rinjtë në shkolla.
	1.2 Aktivitete sensibilizuese me qëllim zvogëlimin e stereotipeve/diskriminimit gjinor dhe përfshirjen e të rejave dhe të rinjve në proceset vendimmarrëse dhe jetën publike.	Gjatë gjithë vitit 2019	– Numri i aktiviteteve me fokus diskriminim gjinor dhe përfshirjen e rinisë në vendimmarrje, të organizuara nga bashkia në shkollat e mesme dhe nëntë-vjeçare të qytetit dhe të njësive administrative përreth. – Numri i të rejave dhe të rinjve të pranishëm si dhe që japin mendim në mbledhjet e Këshillit Bashkiak apo seancat / dëgjuesat publike që organizon bashkia për çështje të ndryshme.	Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 1, aktivitetin 1.2.3 të PKVR 2015–2020. Nëpunësi(ja) i/e Barazisë Gjinore në bashki mund ta përfshijë organizimin e aktiviteteve të tilla në shkolla si pjesë të punës edukuese / informuese për çështjet e barazisë gjinore dhe mosdiskriminimit.

<p>2. Nxitja e punësimit të të rejave dhe të rinjve përmes politikave efektive të tregut të punës</p>	<p>2.1 Vlerësimi i kërkesës së tregut të punës dhe traditës apo nevojave specifike të Lezhës, në lidhje me kurset e formimit profesional që mund të ofrohen nga Agjensia e Formimit Profesional (AFP) për të rejtat dhe të rinjtë lezhiane/lezhianë.</p>	<p>Prill – Qershor 2019: Vlerësimi i situatës Korrik 2019 – e në vijim: Propozimet dhe hapat konkretë deri në ngritjen e programeve të reja të formimit profesional për të rejtat dhe të rinjtë.</p>	<p>- Raporti i vlerësimit të situatës - Propozimet drejtuar AFP dhe Zyrës Rajonale të Punësimit (ZRP) Lezhë, mbi kurset e reja të formimit profesional që duhet të hapen. - Numri i kurseve të reja të hapura nga AFP.</p>	<p>Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 2, aktivitetin 2.2.6 të PKVR 2015–2020. Ai duhet të zhvillohet në bashkëpunim të ngushtë me AFP, ZRP, si dhe me bizneset ekzistuese të zonës.</p>
	<p>2.2 Organizimi i takimeve sensibilizuese me të rejtat dhe të rinjtë mbi rëndësinë e ndjekjes së kurseve të formimit profesional, të bazuara në nevojat dhe specifikat e zonës.</p>	<p>Qershor – Dhjetor 2019</p>	<p>- Numri i takimeve të organizuara në shkolla. - Numri i të rejave dhe të rinjve që marrin pjesë në këto takime. - Numri i të rejave dhe të rinjve të regjistruara/regjistruar në kurset e formimit profesional.</p>	<p>Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 2, aktivitetin 2.2.7 të PKVR 2015–2020.</p>
	<p>2.3 Mbështetja e aktiviteteve që nxisin vetëpunësimin e të rejave dhe të rinjve nga zonat rurale</p>	<p>Gjatë gjithë vitit 2019</p>	<p>- Numri i aktiviteteve vetëpunësuese të mbështetura. - Numri i të rejave dhe të rinjve të vetëpunësuar / vetëpunësuar.</p>	<p>Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 2, aktivitetin 2.3.4 të PKVR 2015–2020.</p>
<p>3. Nxitja e përfshirjes së të rejave dhe të rinjve në aktivitete mjedisore</p>	<p>3.1 Nxitja e pjesëmarrjes aktive të të rejave dhe të rinjve në hartimin dhe monitorimin e politikave mjedisore në nivel lokal.</p>	<p>Gjatë gjithë vitit 2019</p>	<p>- Numri i të rejave dhe të rinjve që marrin pjesë aktivisht në seancat e Këshillit Bashkiak, dëgjuesat publike apo aktivitete mbi mjedisin, të organizuara nga bashkia.</p>	<p>Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 3, aktivitetin 3.7.2 të PKVR 2015–2020.</p>
	<p>3.2 Aktivitete pastrimi, pyllëzimi apo riciklimi me qëllim rritjen e sensibilitetit të të rejave dhe të rinjve, si dhe komunitetit në tërësi mbi mbrojtjen e mjedisit.</p>	<p>Gjatë gjithë vitit 2019</p>	<p>Numri i aktiviteteve sensibilizuese të organizuara. - Numri i pemëve të mbjella dhe sasia e plehrave të grumbulluara apo ricikluara.</p>	<p>Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 3, aktivitetin 3.7.5 të PKVR 2015–2020.</p>

	3.3 Aktivitete sensibilizuese mbi mjedisin dhe ndikimin e tij në shëndetin e gjeneratës së re.	Gjatë gjithë vitit 2019	– Numri i aktiviteteve të zhvilluara. – Numri i të rejave dhe të rinjve pjesëmarrës / pjesëmarrës.	Ky veprim mund të jetë pjesë e aktiviteteve që duhet të organizojë Drejtoria e Shërbimeve Sociale në Bashki.
4. Nxitja e përfshirjes së të rejave dhe të rinjve në aktivitete artistike e kulturore	4.1 Mbështetje për grupet e reja rinore kulturore dhe artistike (këngë, teatër, animacione) të krijuara nga të rejtat dhe të rinjtë e shkollave të Lezhës dhe përfshirja e tyre në ngjarje apo festa të rëndësishme të qytetit.	Gjatë gjithë vitit 2019	– Numri i grupeve të reja rinore të mbështetura. – Numri i aktiviteteve të bashkisë në të cilat janë të ftuara dhe kanë performuar këto grupe rinore.	Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 6, aktivitetin 6.1.2 të PKVR 2015–2020.
	4.2 Promovimi i jetës artistike dhe kulturore përmes organizimit të aktiviteteve artistike-kulturore edhe në zonat rurale.	Gjatë gjithë vitit 2019	– Numri i aktiviteteve artistike-kulturore të organizuara me mbështetjen e bashkisë, në zonat rurale, me grupet rinore.	Ky veprim është në përputhje me objektivin strategjik 6, aktivitetin 6.2.1 të PKVR 2015–2020.
5. Nxitja e përfshirjes së të rejave dhe të rinjve në aktivitete edukuese shëndetësore	5.1 Aktivitete që promovojnë një kulturë të hapur dhe të lirë rreth shëndetit seksual, për të ulur stigmatizmin dhe diskriminimin.	Gjatë gjithë vitit 2019	– Numri i aktiviteteve të zhvilluara në shkollat e qytetit dhe në zonat rurale. – Numri i të rejave dhe të rinjve që marrin pjesë.	Ky veprim mund të jetë pjesë e aktiviteteve që duhet të organizojë Drejtoria e Shërbimeve Sociale në Bashki.
	5.2. Krijimi dhe mbështetja e grupeve “edukatorë bashkëmohatarë” (“peer education groups”) për nxitjen e organizimit të aktiviteteve edukuese shëndetësore mes të rejave dhe të rinjve në zonat rurale, si dhe në komunitetin Rom, Egjiptjan, LGBTI, etj.	Gjatë gjithë vitit 2019	Grupet e “edukatorëve bashkëmohatarë” të krijuara. – Numri i aktiviteteve të organizuara nga grupet e “edukatorëve bashkëmohatarë” me të rejtat dhe të rinjtë e zonave apo komuniteteve të caktuara.	Ky veprim mund të jetë pjesë e aktiviteteve që duhet të organizojë Drejtoria e Shërbimeve Sociale në Bashki, në bashkëpunim me Rrjetin e Organizatave “Zëri i të Rinjve”.

	5.3 Konkurse mes shkollave të mesme mbi rolin e qeverisjes vendore në çështje të shëndetit seksual dhe riprodhues.	Gjatë ditëve dedikuar shëndetit përgjatë vitit 2019	– Numri i aktiviteteve të zhvilluara në shkollat e qytetit dhe në zonat rurale. – Numri i të rejave dhe të rinjve që marrin pjesë.	Ky veprim mund të jetë pjesë e aktiviteteve që duhet të organizojë Drejtoria e Shërbimeve Sociale në Bashki.
6. Nxitja e përfshirjes së të rejave dhe të rinjve në aktivitete për arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Qendrueshëm (Sustainable Development Goals – SDGs)	6.1. Aktivitete informuese mbi SDG-të me qëllim njohjen e tyre dhe sensibilizimin e të rejave dhe të rinjve mbi rolin që mund dhe duhet të luajnë për përmbushjen e këtyre objektivave.	Gjatë gjithë vitit 2019	– Numri i aktiviteteve me fokus SDG-të, të organizuara nga bashkia në bashkëpunim me Rrjetin “Zëri i të rinjve” në shkollat e mesme të qytetit.	Në realizimin e aktiviteteve të tilla mund të angazhohet jo vetëm Nëpunësi(ja) i/e Barazisë Gjinore por edhe stafi përgjegjës në bashki për çështje të edukimit.
	6.2. Mbështetja e iniciativës “Rinia lezhiane për SDG-të”, përmes hartimit dhe financimit për zbatimin e një plani veprimesh konkrete në këtë drejtim.	Prill – Shtator 2019: Hartimi i dokumentit të planit të veprimeve për përfshirjen e të rejave dhe të rinjve në arritjen e SDG-ve. Tetor – Dhjetor 2019, e në vijim: Zbatimi i planit të hartuar, duke ofruar mbështetjen e duhur financiare, infrastrukture, etj.	– Dokumenti i Planit të Veprimeve për arritjen e SDG-ve përmes kontributit të të rejave dhe të rinjve. – Numri i iniciativave të financuara nga bashkia, për t’u zbatuar nga të rejtat dhe të rinjtë në kuadër të SDG-ve.	Bashkëpunimi me Rrjetin “Zëri i të rinjve”, si dhe me akademikët dhe median, lehtëson zhvillimin e aktiviteteve të tilla dhe ndihmon në prezantimin e ideve inovative për të kontribuar për arritjen e SDG-ve.
	6.3. Panairi i ideve në kuadër të “Ditës Botërore të Aftësive të të rejave dhe të rinjve”, bazuar në trajnimet e formimit profesional të ofruara mbi bazën e nevojave dhe karakteristikave të zonës.	15 Korrik 2019	– Panairi i organizuar në bashkëpunim me AFP dhe ZRP. –Numri i ideve të prezantuara. –Numri i të rejave dhe të rinjve pjesëmarrëse/ pjesëmarrës.	Ky aktivitet është në përputhje me SDG 4 “Sigurimi i arsimit cilësor gjithëpërfshirës e të barabartë për të gjithë dhe nxitja e mundësive të të nxëniet gjatë gjithë jetës”. Aktiviteti mund të kombinohet (dhe kontribuon) edhe me veprimet e planifikuara në qëllimin 2, të fokusuara tek rinia dhe nxitja e punësimit (siç paraqiten më sipër në këtë tabelë).

³ Për të rritur ndërgjegjësimin mbi rëndësinë e investimit në zhvillimin e aftësive të të rejave dhe të rinjve, Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara vendosi në Rezolutën A/RES/69/145 që data 15 Korrik të njihet si Dita Botërore e Aftësive të të rejave dhe të rinjve (World Youth Skills Day). Për më shumë informacion vizitoni faqen: <http://www.un.org/en/events/youthskillsday/index.shtml>

ÇFARË HAPASH DUHET TË HEDHË BASHKIA PARALELISHT ME PËRFSHIRJEN NË BUXHETIN E VITIT 2019 TË DISA PREJ VEPRIMEVE TË PROPOZUARA MË SIPËR?

- Të përditësojë bazën e të dhënave (databazën) në lidhje me numrin e të rejave dhe të rinjve në qytet dhe zonat rurale pjesë e territorit të bashkisë, duke siguruar që kjo bazë të dhënash të përmbajë detaje mbi gjininë, moshën, aftësitë e kufizuara të tyre, etninë, orientimin seksual, vendbanimin, etj.
- Të nxitë riaktivizimin e Bordit Rinor Këshillimor dhe të organizatave të tjera aktive (Këshilli Rinor dhe Rrjeti Rinor LYONET), si dhe të mundësojë pjesëmarrjen e tyre jo vetëm në takime dhe dëgjesa me fokus çështjet e rinisë, por edhe në takime dhe dëgjesa publike që bashkia organizon për çështje të ndryshme të lidhura me shëndetësinë, arsimin, punësimin, zhvillimin ekonomik, etj. Gjithashtu, Bashkia duhet të sigurojë përbërjen e drejtë dhe funksionimin e duhur të Bordit Rinor Këshillimor, përmes përgatitjes dhe miratimit edhe të një rregulloreje përkatëse.
- Të bashkëpunojë me rrjetin “Zëri i të Rinjve” me qëllim ofrimin e modelit për nxitjen e aktivizimit të grupeve dhe shoqatave rinore, nga të rejtat dhe të rinjtë e qytetit dhe të zonave rurale pjesë e territorit të bashkisë.
- Të organizojë sesione të hapura dhe dëgjesa publike me fokus të veçantë të rejtat dhe të rinjtë dhe nevojat e tyre. Për të siguruar pjesëmarrjen në këto sesione apo dëgjesa, të organizojë fillimisht takime të shkurtra informuese në shkollat e qytetit dhe të zonave rurale, ku të ftohen të rejtat dhe të rinjtë të bëhen pjesë e dëgjesave që do të organizojë bashkia. Në këto takime duhet të paraqitet dhe kalendari i dëgjesave që mendohet të organizohen. Një kopje e këtij kalendari me datat, oraret dhe vendin e organizimit të këtyre dëgjesave duhet të publikohet edhe në faqen e internetit të bashkisë.
- Të marrë masa për të caktuar një specialiste/specialist që në përshkrimin e punës së saj/tij të ketë detyra që lidhen specifikisht me rininë dhe ndjekjen e prioriteteve të saj. Po kështu, Bashkia duhet të marrë masa për të caktuar një specialiste/specialist që në përshkrimin e punës së saj/tij të ketë detyra që lidhen specifikisht me shëndetësinë dhe ndjekjen e prioriteteve të saj, pavarësisht argumentit të përdorur deri tani për mos pasjen e një pozicioni të tillë. Edhe pse shërbimi shëndetësor nuk ka varësi nga pushteti vendor, çështjet e shëndetit dhe kujdesit shëndetësor shkojnë përtej ofrimit të shërbimit shëndetësor dhe bashkia mund dhe duhet të luajë rolin e saj në këtë drejtim.
- Të marrë masa që të koordinojë aktivitetet shëndetësore, edukuese e kulturore me prioritetet që lidhen me rininë në këto drejtime. Të mundësojë shkëmbime eksperiencash me bashki të tjera ku grupimet rinore janë më aktive dhe bashkëpunuese.

- Të hartojë një plan veprimi lokal për rininë, ku të përmbliidhen të gjitha veprimet e parashikuara në dokumenta të tjerë zhvillimorë të bashkisë, por edhe veprime të tjera të domosdoshme për adresimin e çështjeve rinore në fusha të ndryshme. Ky plan veprimi duhet të mbështetet në PKVR 2015–2020 (pjesë e këtyre veprimeve janë dhënë në tabelën mësipër me sugjerime për aktivitetet që duhet të përfshihen në buxhetin e vitit 2019 të bashkisë Lezhë, me fokus rininë).
- Të marrë masa që në takimet dhe dëgjesat për rishikimin dhe zbatimin e buxhetit vjetor 2019, të sigurojë pjesëmarrjen e të rejave dhe të rinjve nga grupe të ndryshme (përfshirë edhe nga grupet e pafavorizuara si Romë, Egjiptjanë, PAK, LGBTI, etj). Bashkëpunimi me rrjetin e organizatave “Zëri i të rinjve” është i domosdoshëm në këtë drejtim, sidomos për të siguruar pjesëmarrjen e të rejave dhe të rinjve nga grupet e ndryshme të sipërcituara, të rejave dhe të rinjve nga zonat rurale, etj.
- Në kuadër të transparencës dhe llogaridhënies, Bashkia duhet të përgatisë dhe publikojë në faqen e saj të internetit një tabelë të thjeshtë e të kuptueshme (të ngjashme me atë të paraqitur në këtë dokument), ku të jepen të dhënat për buxhetin e planifikuar dhe realizuar vetëm për rininë benda kategorive përkatëse të shërbimeve të Drejtorisë së Arsimit, Turizmit, Kulturës dhe Sportit. Po kështu, bazuar në eksperiencat e viteve të mëparshme, Bashkia mund të planifikojë më shumë burime financiare për mbështetjen dhe aktivizimin e organizatave rinore dhe për adresimin e prioritetëve të tyre në arsim, kulturë e sport (burime këto të barasvlefshme p.sh. me shumat e pashpenzuara nga planifikimet për secilën kategori ndër vite).
- Në përputhje me planifikimin e pasqyruar në Strategjinë Territoriale të Bashkisë, 2016, për ngritjen e Qendrës Rinore, Bashkia duhet të informojë të rejtat dhe të rinjtë lezhianë nëse e përbushi këtë detyrim me Qendrën e Rrjetit Rinor LYONET që u ngrit rishtazi, si dhe të parashikojë se sa dhe si do mbështetet kjo qendër rinore në vazhdimësi.

